

Spurveugle *Glaucidium passerinum*

Global utbredelse

Spurveugla er utbredt i et belte tvers over Eurasia, i bar- og løvskogsonen nord for de tørre steppelandskapene i Kina og Russland. I Europa hekker spurveugla i Fennoskandia og i høyereliggende barskogsområder i og omkring Alpene.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Spurveugla har sin hovedutbredelse på Østlandet nordover til og med Nord-Trøndelag, og hekker fra kysten og opp til barskogsgrensa. Arten hekker trolig sparsomt nord til og med Saltdal, og muligens meget spredt nord til Troms. Den er i sterkere grad enn perleugla knyttet til løv- og blandingsskog. De tetteste forekomstene av spurveugle finnes i lavereliggende barblandingsskoger med høy andel av osp og andre løvtrær. Spesielt gunstig er områder med en mosaikk av kulturlandskap og løvblandet barskog.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

I løvblandet barskog i og omkring Østlandets kulturlandskaper er spurveugla trolig den mest tallrike uglearten. I disse områdene kan den hekke selv i bunnår for smånagere, men antallet hekkende par stiger markant med tilgangen på smånagere. Arten er påvist i noe over 300 Atlas-ruter. Den er forholdsvis vanskelig å oppdage, og det er lite sannsynlig at så mye som 10% av hekkebestanden blir oppdaget under registreringsarbeid. Bestanden overstiger derfor sannsynligvis 3000 par i Norge. Trolig varierer antallet par mellom 2000 og 6000, kanskje opp mot samme størrelse som for perleugle i toppår (dvs. 10.000 par).

Det finnes ikke grunnlag for å vurdere bestandens utvikling. Imidlertid er spurveugla avhengig av tilgang på reirhull etter flaggspett eller tretåspett. Sistnevnte art er spesielt viktig i høyereliggende barskog. Hogst av gammel, fjellnær barskog reduserer tretåspettens hekkemuligheter, og dette kan igjen ha negativ effekt på spurveugla.

Hekkebiologi

Spurveugla utnytter reirhull etter de mindre hakkespettene. I høyereliggende barskog bruker den oftest gamle tretåspettreir, mens reirhull etter både flaggspett, grønnspett og tretåspett utnyttes i lavlandet. Spurveugla velger reir med små inngangshull, slik at mår ikke kommer inn i reiret. Reirhullene, spesielt etter tretåspett, kan ofte ligge lavt over bakken (1-2 m), og eggkull i slike reir kan bli spist av røyskatt. Reirene ligger som regel inne i sluttet skog eller i skogkant, sjeldnere i frittstående trær. Arten hekker også i spesialbygde ugleholker. Vanlige stærkasser blir ofte brukt som lagerplass for byttedyr.

Eggleggingen starter som regel midt i april, men i år med god næringstilgang kan den starte allerede i slutten av mars (Solheim 1984a). Før egglegging synger hannen med en fløyende tone etterfulgt av hukrende fløyting; *phy-huhuhuhuhu*. Spurveuglene kan også synge i september-november, og forsværer terri-

toriegrensene sine mot utfordrere. Kullet består av 3-10, vanligvis 5-8 egg, som ruges i 28-30 døgn. Spurveugleungene forlater ikke reiret før de er helt flygedyktige, og ungene i et spurveuglekull er som regel mer jevne i utvikling enn hos andre uglearter.

Spurveuglas byttedyrvalg spenner over et vidt register, fra dvergspissmus til brunrotte, og fra fuglekonge til flaggspett og grønnspett(!). Spurveugla er trolig den mest utpregede fuglejegeren blant norske ugler, men andelen av fugl i dietten varierer med tilgangen på smånagere. I smånagerår kan fugl helt mangle på artens matseddel. Klatremus er vanligere som byttedyr enn markmus, fordi spurveugla jakter mest inne i skog. Spurveugla jakter oftest i grålysning og skumring, men kan være i aktivitet hele dagen. Den baserer seg trolig mest på bruk av synet under jakten, som foregår ved at ugla speider etter bytte fra en skjult sittpost inne i trærnes greinverk. Store fugler som stær og hakkespetter blir ofte overrasket og avlivet inne i hulltrær eller fuglekasser.

Høst og vinter lagrer spurveugla byttedyr i hakkespethull eller i fuglekasser med inngangshull under 5 cm i diameter. I gode smånagerår kan opp mot to hundre småpattedyr legges opp i ett og samme lager (Solheim 1984b).

Trekkforhold

Voksne spurveugler er trolig forholdsvis stasjonære. Gamle fugler er i flere tilfeller kontrollert på samme hekkeplass i etterfølgende år. I ett tilfelle hvor spurveugler hekket i samme reirhull to år på rad, var imidlertid både hann og hunn nye fugler det andre året. Ungfugler beveger seg mer enn voksne fugler, og kan i enkelte år opptre invasionsartet sør for artens ordinære utbredelse, spesielt i Sør-Sverige. Vinterstid trekker en del spurveugler inn til byer, tettsteder og løvskogrike kulturlandskap, hvor tilgangen på spurveugler er større enn i ren barskog. Største avstand for gjenfunn av spurveugle merket som reirunge i Norge er opp mot 250 km.

Roar Solheim

Spurveugle *Glaucidium passerinum*

- 85 ● Konstatert hekking
- 80 ● Sannsynlig hekking
- 164 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

